

על המערכה של אשכול למניעת שיבתו של בן-גוריון לשלמון

המקום הגות והנעים ביותר לזוג מבוגר כמו פולה ודויד בן-גוריון. אולם לאשכול היתה התקווה, שלא יקרה לו מה שקרה ל-משה שרת ולפנחס לבון. בפעם האחרונה שבן-גוריון נסוג לשדה-בוקר. דווקא תקתה זו התבררה. אומנם דויד בן-גוריון אינו מושך בחוטי הממשלה, באמץ צעות צעיריו שנשארו בתוכה. אולם מסביב לצריף הירוק בשדה-בוקר התפתחה פעילות ענפה, שהדגיגה את אשכול, נטעה בו את

בידו נקודת-מפתח זו. כאיש פרס יבטיח שריטה הרמטית של סגן השר על הנקודה הרגישה הזאת, עד כי לעולם לא יוכלו להרחיק את פרס, מבלי לסכן את תקינות ורציפות הקשרים עם צרפת. * * * אלה היו רק צעדי-מבוא, לפני הטיהור הגדול. בשבוע שעבר הודלפה מהות

נותיו ואת יכולתו. שלושת החודשים עברו ללא הישג ניכר לעין: שמעון פרס נשאר במקומו, אורי לובראני המשיך להשתתף בכל ישיבה ופגישה של אשכול עם גורמים פוליטיים, טדי קולק הוסיף לנהל את משרד ראש הממשלה. אפילו משה דיין לא סולק מן הממשלה, על אף תימרוניו הפוגעים ועל אף התקפותיו הגלויות על מישגי לוי אש-כול בהיותו שר האוצר. אך משהו בכל זאת השתנה. שלושת ה-

ההטיה וההגדול

החשש כי לא ירחק היום שבן-גוריון יתערב באורח פעיל בממשלה. * * * ראש הממשלה הגיעו דו"חות רצויים על ביקוריהם התכופים של צעירי בן-גוריון לשדה-בוקר, בדיוק כמו בימי שרת לבון. משה דיין, ציון, לא ביקר. פרס, שעניו של אשכול פקחה עליו, לא הירבה לבקר. אולם אורי לובראני וטדי קולק היו אורחים קבועים בצריף. לדברי שומר-ראשו, השבוע: "הם שיפשו כאן את הבלטות". זה לא מצא חן בעיני אשכול. הוא יכול היה להבין את הקשרים האישיים ההדדיים קים הדוחפים את קולק לבקר אצל מי שהיה הבוס שלו משך עשר שנים. ביחוד שקולק נימנה על קבוצת "נערי הוהרה" המקוריים. אבל מה לובראני בשדה-בוקר? ההסכר שהתגבש: מזכירו המדיני ניי של ראש הממשלה החדש מדי וזה לראש הממשלה בדימוס, על כל מה שמתרחש אצל אשכול.

היעד הבא של אשכול כמשרד הבטחון: הוצאת כל החלק המשקי והכספי מתחום סמכותו הישירה של שמעון פרס. איש מערכת הבטחון, המוסמך לדבר ב"שמו של סגן-השר, מיהר להודיע כי שינוי זה אינו פרי מחשבתו של לוי אשכול, וכי עוד לפני התפטרות בן-גוריון הועלה ה"רעיון להקים אגף מיוחד למשק הכספיים. אולם אז היה זה רעיון מינהלי, ללא משמעות עמוקה. אילו בוצע השינוי בימי בן-גוריון, היה רק מכתב נוהלים אירגוניים חדשים. פרס היה ממשיך להיות הבוס של האגף החדש, כמו של המחלקות הקודמות. לא זאת כחנתו של אשכול. הוא נטל את התוכנית הקודמת, הפיח בה כחנה חדשה. כי בראש האגף לא יעמיד איש של פרס, אלא איש משלו. אף הוזכר שמו של ד"ר צבי דיגשטיין, אחד מעוזריו החתיקים.

חודשים האלה שימשו ללוי אשכול שהות חיונית להבטחת קיומו כראש הממשלה. אף כי לא שירת מימיו בשום צבא סדיר, ידע כי תפקידו הראשון של חיל המתכונן ל"פעולה — הוא להתחפר, להבטיח את עמידתו. העמדה: מערכת הבטחון. אשכול התלבש עליו ביסודיות. הוא לא הסתפק רק בצד האורחני של מערכת זו, חדר גם לשלוחותיה הצבאיות. המינהג ה"ראשון: הוא הפך משתתף קבוע בישיבות המטה הכללי — דבר שדויד בן-גוריון היה לעיתים קרובות משאירו בידיו הבלעדיות של שמעון פרס. מינהג שני: הוא החל מ"ק" קבועות ביחידות צבאיות, לשאת שם את הנאום המרכזי, ולא הניח עוד לשמעון פרס להופיע בהודמנויות כאלה לבדו. תחילתה היה גואם ללא הכנה, ככלל שעלה על רוחו. אולם נוכח משפטיו המהוקצעים של

בסבלנותו האופיינית התאספ אשכול, עד שהשלים את הסיכוב הראשון של התכנסותו במשרד הבטחון. ואז יצא לסיכוב הראשון בשטח האורחני. הראשון שהלך היה טדי קולק — אם כי "לחופשה ממושכת", כי נראה עד שיימצא לו תפקיד דיפלומטי. אחריו בתור, לפי כל הפימנום: אורי לובראני. במיקרה זה, ימנה אשכול במקומו אחד הצעירים הי"מפורים לו, אהרון כידן. גם לבעיית משה דיין, הנעוץ כקוץ בבשרו, יחפש אשכול פית"רון מהיר. לא מן הנמנע, אפילו, שתוך השבועיים-שלושה הקרובים יחדל הצבר השובב מלשמש שר.

הסיוע: משמאל

אם לא יעוררו סיהורים אלה התי-נגדות בקרב עסקני המפלגה — ביחוד אנשי הגוש של שרגא נצר ונאמני אבא חושי בחיפה? חוגים אלה טענו עד כה, כי סילוק הצעירים יפגע קשות בסיכויי מפא"י בבחירות הבאות. שכן יש ערך לקסם של דיין ולדינמיות של פרס.

"איזה אבן להוציא עכשיו?"

כשאיש כזה ישלוב על הכפ"פ, לא יוכל פרס לעשות דבר ללא ידיעתו ואישורו של אשכול. המהלכים לצימצום השפעתו של שמעון פרס לא נועדו להביאו, בשלב זה, לידי התפטרות. אשכול רוצה שפרס יהיה מה שהוא — סגן-שר — לא מושך בחוטי ה"בטחון, הפוליטיקה הפנימית ויחסי-החוק. בשיטה האיטית שלו הוא קרוב מאוד להשיג את מבוקשו. מה עוד, שהוא עומד לבצע בקרוב שינוי נוסף חשוב הרבה יותר, ל"צימצום ממכיוותיו של פרס. * * *

פרס, החל גם הוא להתכונן לכל נאום ב"פורום צבאי כאל נאום-הכתר. כל הזמן אסף לידו עוד חותמים. רק לנקודה חשובה אחת לא הצי"ח לחזור כדבעי: הקשרים עם צרפת. זוהי ממלכתו של שמעון פרס, והוא שומר עליה כאילו היה זיק בידו פאטנט לתרכובת סודית. ההתנגשות הרצינית הראשונה באה עם הכנת תקציב משרד הבטחון לשנה הקרובה. לוי אשכול הוריד ממנו את כל הסכומים שנועדו לקנות עתונאים וסופרים, להאדרת הרימום והפירסומת של שמעון פרס. פרס רתח, שקל אפילו את הצעד שהוא נשבע כי מעולם לא יעשה אותו: התפטרות. אשר בניתן הודיע כי אינו מוכן להמשיך. מאו הוכחשה ידיעה סנסציונית זו שפורר סמה לראשונה עלידי העולם הזה (1365) על-ידי מקורביו פרס. אך עובדה היא, ש"משרד החוץ נתבקש למצוא גיבוי דיפלומטי לכניסתו. הוצעה השגירות בראנגון, אולם ארתור רחה את ההצעה. הוא מעוניין, מן הסתם, בשגרי רות כפאריס. אך לאשכול ולגודי רה מאיר ברור כי אסור להפקיד

אשכול הגדול גם צד אורחני. והוא קשור כולו לחשש מפני שיבתו של דויד בן-גוריון לשלמון. הכרתו של דויד בן-גוריון באונוי כתב נירורר טיימס, סירוס סולצברגר, על "אטומיקה צבאית" בדימונה, היתה אולי האזעקה האחרון. קדמו לו רבים אחרים, ש"הזהירו את לוי אשכול כי הגולה הזקן בשדה-בוקר אינו מרוצה מגלותו. לזאת ציי"פה אשכול מראש, שכן הגנב המרכזי אינו

מטאטאה עליו שלכת פוליטיים. היא נושבת מחררו של לוי אש-כול, לאחר תקופה ארוכה של מחשבה ותיכונן.

כאשר אילצו ותיקי מפא"י את דויד בן-גוריון להתפטר בועם, יכול היה ראש הממ"שלה החדש לערוך טיהור מקיף, להרחיק מ"עמדות-הכוח את כל הצעירים שקודמו יצ. אשכול חשש שהדבר מסוכן מדי; שמול סכנת הסילוק יתאגרו צעירי בן-גוריון כדי לקומם את מנגנון-השלטון נגד השליט ה"חדש, שטרם התבסס. נוסף לזאת, אין זה מטבעו של אשכול להגזים: הוא איש הפש"רות, ההדרגתיות. אף כי, לדבריו הוא, השיג תמיד את מבוקשו לבסוף.

על כן, כאשר פינה בן-גוריון את מקומו, השאר אשכול את כל המינהג השלטוני על כנו. הוא אפילו לא התנגד, כאשר הציעו לו את אורי לובראני כמזכיר מדיני. לא היו לו אשליות לגבי לובראני הצעיר והשחרח: הוא ידע שהוא איש-אמונו של שמעון פרס, שהוכיח את עצמו כיועץ בן-גוריון לבעיות ערכיות, ועמד להתמנות שגריר לבורמה, כפרס. המינוי בוטל, ועד היום לא הצליח משרד החוץ למצוא מועמד שימלא את ה"מישרה הפנויה בראנגון.

ויכוח על הבטחון

שינוי היסודי הראשון שהכניס לוי אשכול בסדרי הממשלה היה בשטח ה"בטחוני. עד אז היתה זו ממלכתו הפרטית של דויד בן-גוריון, אשר העניק סמכויות של נציג-עליון לשמעון פרס. ועדת השרים לענייני בטחון, שהוקמה על-פי דרישת אחד דוח-העבודה עם כינון הקואליציה הנוכחית, היתה גוף חסר-גשמה. בן-גוריון לא חשב שהיה ראוי לדעת סודות מערכת הבטחון. אפילו עניין חיוני לא הובא ל"הכרעתה בימי בן-גוריון.

רק במיקרה, תוך כדי דיון תקציבי, ע"ד ויכוח-זוטא על כך. ניצבו או — זה מול זה — שמעון פרס ויגאל אלון, ו"דעתו של אלון התקבלה. אולם היה זה וי"כוח-זוטא. לא לעיצומו של העניין. לוי אשכול הרחיב את סמכויותיה של ועדה זו, הפך אותה לגורם של ממש בליבוץ בעיות הבטחון ובקביעת הנחיות-היסוד. הצעד הבא של אשכול היה אף הוא קשור בהעדת השרים לענייני בטחון. שמעון פרס, שפרישת בן-גוריון היתה לגביו כהפקרה, ביקש לחזק את מעמדו על-ידי צירופו כחבר מלא בהעדת השרים. מכיון שסגן שר ה"בטחון ממלא משתתף בישיבות החעדה — אם כי בלי זכות הצבעה — היה ברור ל"אשכול כי זוהי מלחמת-ידיקה. הוא לא רצה לומר "לא" לסגנו; אחדות-העבודה עשתה זאת למענו. יגאל אלון אף הצליח לרתום את המפד"ל למערך האנטי-פרסי, לשימחת לוי אשכול, שיכול היה לענות לפרס: "רצי"תי, אבל השותפים התנגדו".

מאז הספיקה כבר חזית אלון-המפד"ל ל"התפורר. ידיד-נפשו הפוליטי של השר חיים משה שפירא הוא עתה שמעון פרס, המסית אותו נגד אנטי-דתים מובהקים כולמן ארן וגולדה מאיר. פרס מבטיח לו מונופול קיצוני עוד יותר על חיי הדת והאישיות במדינה — אם ינצחו הצעירים. * * * ציבור נתן ללוי אשכול אשראי של שלושה חודשים, להוכיח בהם את כו-